

Investigating the Effective Factors on Research Experiences in the Graduation Process of Graduate Students of Ardabil University of Medical Sciences in 2019

Khaliqkhan A^{*1}, Kazemi S², Javadpour M², Omidvar A²

1. Associate Professor, Department of Educational Sciences University of, Mohagheh Ardabili, Ardabil, Iran

2. PhD student in Educational Administratio, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohagheh Ardabili, Ardabil, Iran

* *Corresponding author.* Tel: +989143536756, Fax: +984515516686, E-mail: alikhaleg@gmail.com

Received: Apr 28, 2021 Accepted: Oct 23, 2021

ABSTRACT

Background & objectives: Considering the essential role of universities in the development of science and technology. In organizing educational activities in universities, special attention should be paid to the quality of education and research and how the two are related. This study aimed to investigate the factors affecting research experiences in the dissertation process of Ardabil University of Medical Sciences postgraduate students.

Methods: The research method was descriptive-analytical cross-sectional on 222 students of Ardebil University of Medical Sciences who had defended their thesis during the second semester of the academic year 2018-2019 and were in the settlement phase of the study. The data collection tool was the standard PREQ questionnaire with the latest version containing seven main factors.

Results: Overall, the results showed that among the seven scales, the highest mean transparency was observed among the students, followed by the higher mean score of research skill development. Also, among the students of different faculties and college students, there were no significant differences in the overall satisfaction of the research experience with the different educational backgrounds and students of a different gender.

Conclusion: According to the results of the present study, it is suggested that university professors in dealing with students of Ardabil University of Medical Sciences emphasize ethics in performing specialized tasks as a fundamental value and pass it on to their students.

Keywords: Thesis Process; Ardabil University of Medical Sciences; Graduate Students

بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی در فرآیند پایان‌نامه‌نویسی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در سال ۱۳۹۸

علی خالق خواه^{۱*}، سلیم کاظمی^۲، مرتضی جاویدپور^۲، عظیم امیدوار^۲

۱. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

۲. دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

* نویسنده مسئول. تلفن: ۰۹۱۴۳۵۳۶۷۵۶. فکس: ۰۴۵۱ ۵۵۱۶۶۸۶. ایمیل: alikhaleg@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به نقش اساسی دانشگاه‌ها در توسعه علوم و فنون. در سازمان‌دهی فعالیت‌های آموزشی در دانشگاه‌ها باید به کیفیت آموزش و پژوهش و چگونگی ارتباط آن دو توجه خاصی داشت. پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی در فرآیند پایان‌نامه‌نویسی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل انجام گرفت.

روش کار: روش تحقیق از نوع مقطعی توصیفی تحلیلی بوده و ۲۲۲ نفر از دانش‌آموختگان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل که از نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ موفق به دفاع از پایان‌نامه خویش شده و در مرحله تسویه حساب قرار داشتند، به‌عنوان نمونه آماری به پرسشنامه این تحقیق پاسخ دادند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه استاندارد PREQ بوده که طبق آخرین ویرایش دارای ۷ عامل اصلی است.

یافته‌ها: بررسی کلی نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بین مقیاس‌های هفت‌گانه، متغیر شفافیت بالاترین میانگین را از نظر دانشجویان دارا بود و بعد از آن متغیر توسعه مهارت پژوهشی میانگین بالاتری را به دست آورد. همچنین بین نظر دانشجویان دانشکده‌های مختلف، دانشجویان دوره‌های تحصیلی مختلف و دانشجویان با جنسیت مختلف، از نظر رضایت‌مندی کلی از تجارب پژوهشی تفاوت معنی‌دار وجود نداشت.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد اساتید دانشگاه در برخورد با دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل به اخلاق در انجام وظایف تخصصی به عنوان یک ارزش بنیادی تأکید کنند و آن را به دانشجویان خود انتقال دهند.

واژه‌های کلیدی: فرآیند پایان‌نامه‌نویسی، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، دانشجویان تحصیلات تکمیلی

دریافت: ۱۴۰۰/۲/۸ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۱

مقدمه

انتظار به بار نشستن درخت علم و فناوری و پژوهش در کشور بود. امروزه، موضوع آموزش مبتنی بر پژوهش و برداشت‌های مختلف از نحوه اجرای آن یکی از شاخص‌ترین مقولات مورد بحث در آموزش‌های دانشگاهی است و به نظر می‌رسد

دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی از مهم‌ترین بسترهای تحقیق راهبردهای جامعه دانایی محور می‌باشند و تنها در پرتو فعالیت گسترده و مشارکت جوانه‌استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی است که می‌توان در

فائق آمدن بر فاصله موجود میان حوزه‌های آموزش و پژوهش، تنها با رخنه کردن پژوهش در بدنه آموزش عالی و به ویژه در حوزه آموزش تحصیلات تکمیلی امکان‌پذیر است (۱). دانشگاه‌ها نقش مهمی در توسعه و پیشرفت پژوهش در میان دانشجویان دارند (۲). از طرف دیگر امروزه تغییر برای آموزش عالی و مؤسسات آن یک ضرورت است نه یک فرصت (۳). در چنین شرایطی آموزش عالی باید با دقت بیشتری به محیط اطراف و درون خود و پویایی‌ها و پیچیدگی‌های آن‌ها توجه نماید. دانشگاه سازمانی با عناصر و ارتباطات متعدد و متنوع است. چنین وضعیتی پیچیدگی خاص خود را به موقعیت‌های دانشگاهی می‌دهد. مدیریت آموزش عالی با پذیرفتن پیچیدگی و پویایی سیستم آموزش عالی و مؤسسات آن در حکم سیستمی زنده، باید به طور دائم در پی درک حالاتی باشد که سیستم آموزش عالی به خود می‌گیرد تا بتواند وضعیت آن را با توجه به شرایط پیرامونی و درونی آن، در جهت اثربخشی و موفقیت بیشتر بهبود بخشد (۴).

اکثر دانشگاه‌ها برای تعیین اینکه آیا دانشجو درک درستی از رشته تحصیلی خود دارد، از فرایند پایان‌نامه نویسی و دفاع از آن استفاده می‌کنند (۵)، در این بین داشتن ارتباطات باز و همچنین همکاری بین دانشجو و استاد راهنما و مشاور و همه اعضای کمیته ضروری است دانشجویان علوم پزشکی از جمله دانشجویان پزشکی و تحصیلات تکمیلی، به دلیل گذران بخشی از دوره خود در مرحله آموزش مبتنی بر پژوهش (۶) و نیاز به ارائه پایان‌نامه برای دریافت مدرک تحصیلی به گونه‌ای ژرف‌تر گام در عرصه پژوهش می‌گذارند (۷) در این میان در سازمان‌دهی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی در دانشگاه‌ها به ویژه در دوره تحصیلات تکمیلی باید به کیفیت آموزش و پژوهش و ارتباط آن‌ها با هم به منظور ارتقای کیفیت تولید علم و حرکت به سوی پیشرفت و جهش‌های علمی اهمیت فراوانی قائل شد. این ارتباط از طریق تجارب پژوهشی

دانشجویان صورت می‌گیرد که مصداق بارز آن انجام پایان‌نامه‌های دانشجویی در دوره تحصیلات تکمیلی است (۸). انجام پایان‌نامه توسط دانشجویان، در بطن فرآیندی انجام می‌پذیرد که از چگونگی شکل‌گیری مسئله آغاز و با بررسی نظری- عملی آن تداوم می‌یابد. بنابراین برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی میدان واقعی دیالکتیک ارتباط آموخته‌های نظری دانشجویان با مسائل ملموس می‌باشد. پژوهش را می‌توان انجام هر گونه کار خلاق به طریقی نظام‌مند به منظور افزایش ذخیره علمی از جمله دانش بشری، فرهنگی و اجتماعی و استفاده از این دانش برای اختراع (یا طرح) کاربردهای جدید دانست. یونسکو برای تحقیقات علمی و توسعه تجربی چهار ویژگی مشترک بر می‌شمرد که عبارتند از: ۱- عنصر خلاقیت، ۲- عنصر بدعت یا نوآوری، ۳- استفاده از روش‌های علمی، ۴- ایجاد دانش جدید. در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران در زمینه پژوهش، دستیابی به جایگاه اول علم و فناوری در منطقه آسیای جنوب غربی و حصول به جامعه‌ای دانش‌بنیان در سال ۱۴۰۴ هجری شمسی، مورد انتظار است که تمام برنامه‌ریزی‌های کلان و خرد می‌بایست در راستای تحقق این اهداف صورت گیرد. بر این اساس و از آنجا که ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی یکی از ضروریات دانشگاه‌ها می‌باشد و یافته‌های مبتنی بر ارزشیابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی از تجارب پژوهشی خود در ارزیابی کیفیت آموزش پژوهش مفید است (۹). یمنی، مظفری (۱۳۸۸) در مطالعات خود گزارش دادند که در بین عامل‌های شناسایی شده (۵ عامل) عامل جو دانشکده با میانگین ۲/۲۶ از مقیاس ۵ و عامل مهارت عملی با میانگین ۳/۷۸ به ترتیب پایین‌ترین و بالاترین میزان را در دانشگاه داشته‌اند (۸). بر اساس تحقیقات انجام یافته راجع به تجربیات پژوهشی به ویژه در استرالیا که به طور مرتب در هر سال در دانشگاه سیدنی استرالیا در حال اجرا است شش عامل مهم شناسایی شده است؛ هدایت

می‌گردد. بررسی فعالیت‌های پژوهشی دوره‌های تحصیلات تکمیلی و روند تجارب پژوهشی با توجه به نقش علم و فناوری و رویکردهای جدید و توسعه دانشگاه‌ها و تأکید بر این موضوع که در اکثر دانشگاه‌های خارج از کشور و از جمله دانشگاه‌های استرالیا این بررسی هر ساله انجام می‌گیرد و مطالعاتی که در کشور از طریق پایان‌نامه‌های دانشجویی برای اولین بار در دانشگاه شهید بهشتی صورت گرفته که می‌تواند در بهبود کیفیت فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان مؤثر باشد، این تحقیق با این هدف و به دنبال پاسخگویی به این پرسش‌ها شکل گرفت: عوامل مؤثر بر فرآیند پایان‌نامه نویسی در وضعیت کنونی کدام‌اند و آیا از کیفیت لازم برخوردار شده است. آیا توانایی‌ها و مهارت‌های پژوهشی، زیرساخت‌ها و بنیادهای پژوهش و جو عمومی انجام فعالیت‌های پژوهشی در دانشجویان این دوره‌ها بهبود و توسعه یافته‌اند.

روش کار

روش تحقیق از نوع مقطعی توصیفی تحلیلی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تشکیل می‌داد که از نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ موفق به دفاع از پایان‌نامه خویش شده و در مرحله تسویه حساب بودند. روش نمونه‌گیری به صورت تمام شماری بود. گردآوری اطلاعات موردنیاز پژوهش یکی از مراحل اساسی آن است که در این مرحله محقق یافته‌ها را به روش کتابخانه‌ای و میدانی به دست آورده و گردآوری می‌کند. در روش کتابخانه‌ای برای گردآوری اطلاعات موردنیاز پژوهش از مقالات، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌ها و مطالب موجود در اینترنت استفاده شد و در روش میدانی برای تجزیه و تحلیل از پرسشنامه استفاده گردید، که سؤالات از نوع بسته یا پنج گزینه‌ای بوده و روش اجرایی پرسشنامه به این صورت بود که پرسشنامه‌ها

و سرپرستی پایان‌نامه، توسعه مهارت پژوهشی، جو فکری حاکم بر دانشکده، زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهش، ارزیابی پایان‌نامه، شفافیت در فرآیند انجام پایان‌نامه (۹). نتایج تحقیق دهقانی نشان داد که کمترین میزان رضایت‌مندی دانشجویان در زمینه سه عامل مربوط به بنیادهای پژوهش (جو فکری و زیرساخت‌ها) با میانگین ۲/۲۶ از مقیاس ۵ و بیشترین میزان رضایت مربوط به مؤلفه ارزیابی پایان‌نامه می‌باشد (۱۰). نتایج پژوهش بهزادی نشان داد که در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی، از عوامل مختلف تبیین‌کننده تجربه پژوهشی رضایتی نسبی وجود دارد. امکانات و زیرساخت‌های دانشگاه و ارائه زمینه‌های رشد فکری دو عاملی هستند که دارای کمترین میزان رضایت هستند. همچنین در بین حوزه‌ها و دانشکده‌های مختلف دانشگاه فردوسی مشهد، دانشجویان دانشکده و حوزه‌ی فنی و مهندسی دارای کمترین میزان رضایت هستند (۱).

نوری حکمت، رضایی و دهنویه در مطالعات خود گزارش دادند که میزان رضایت دانشجویان تحصیلات تکمیلی در بین عامل‌های (سرپرستی، مهارت‌های عملی، مهارت‌های ادراکی و بعد جو سازمانی) ارتباط مثبت وجود داشت و همبستگی بین ابعاد ارتقای مهارت‌های ادراکی با ارتقای مهارت‌های عملی و جو سازمانی معنی‌دار می‌باشد (۱۱). مولادوست و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین ابعاد پژوهشی و بعد جو سازمانی ارتباط معنی‌داری وجود داشت (۱۲).

ارزیابی این فعالیت‌ها نیازمند بهره‌گیری از روش‌ها و رویکردهای ارزیابی در این زمینه است. موضوع ارزیابی در دانشگاه‌ها متنوع و تحولی است لذا رویکردهای حاکم بر آن نباید جزئی‌نگر بوده و بایستی با در نظر گرفتن موقعیت‌های دانشگاهی و ایجاد مشارکت و همراهی اتخاذ شود. نظارت و ارزیابی یکی از مهم‌ترین ارکان اداره هر نظام بوده و موجب ارتقاء سطح کیفی خدمات ارائه شده توسط آن نظام

همچنین در رابطه با مطالعه پایایی ابزار عوامل مؤثر در تجارب پژوهشی، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردیده است که ۰/۹۲ بدست آوردند (۱۳).

ملاحظات اخلاقی

جهت در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی پژوهش شامل مشارکت داوطلبانه، تضمین ناشناس ماندن، اراده آزاد جهت خروج از مطالعه و شرکت نکردن در آن به همه شرکت کنندگان توضیح داده شد و تنها از کسانی در تحقیق استفاده شد که خود مایل و داوطلب به شرکت بودند.

یافته‌ها

با استفاده از پرسشنامه‌ی طراحی شده اطلاعات فردی (دموگرافیکی) در دو حیطة ویژگی‌های فردی و اطلاعات تحصیلی مربوط به افراد نمونه جمع‌آوری گردید. همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده می‌شود، از بین دانشجویان مورد بررسی ۴/۸ درصد (۱۰۸ نفر) مذکر، ۴/۵۱ درصد (۱۱۴ نفر) مؤنث بودند.

یافته‌های توصیفی

جدول ۱ نشان‌دهنده ویژگی‌های جمعیت شناختی افراد شرکت کننده در پژوهش می‌باشد. شاخص‌های توصیفی ارائه شده در جدول مذکور فراوانی و درصد مشارکت کنندگان در پژوهش را بر حسب جنسیت، تأهل، دامنه سنی، وضعیت تحصیلی و دانشکده را نشان می‌دهد.

در بین مقیاس‌های هفتگانه متغیر شفافیت بالاترین میانگین را از نظر دانشجویان دارا می‌باشد و بعد از آن متغیر توسعه مهارت پژوهشی میانگین بالاتری را به دست آورده است. کمترین میانگین نیز مربوط به خرده مقیاس جو فکری حاکم بر دانشکده می‌باشد.

توسط پاسخگویان (دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه) تکمیل شد. داده‌ها با استفاده از SPSS-25 نسخه ۲۵ مورد پردازش قرار گرفت. برای توصیف و تلخیص اطلاعات از روش‌های آمار توصیفی فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. برای پاسخ به فرضیه‌های پژوهش از تحلیل واریانس چند متغیره (مانکوا) استفاده شد. قبل از بکارگیری این روش مفروضه‌های آن واریسی و مورد تأیید قرار گرفت.

ابزارهای اندازه‌گیری

در پژوهش‌های علوم رفتاری از ابزارهای مختلفی هم چون پرسشنامه، مصاحبه و... جهت اندازه‌گیری متغیرها استفاده می‌شود. انتخاب نوع ابزار اندازه‌گیری بستگی به ماهیت موضوع، اهداف پژوهش و آزمودنی‌ها دارد؛ بنابراین انتخاب ابزار اندازه‌گیری مناسب یکی از مهم‌ترین مراحل روش علمی پژوهش است که می‌تواند محقق را در جمع‌آوری اطلاعات یاری نماید. در این پژوهش ابزار اصلی گردآوری داده‌ها بر اساس متغیرهای تحقیق، پرسشنامه استاندارد PREQ^۱ می‌باشد این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از کاملاً موافقم با ارزش ۵ تا کاملاً مخالفم با ارزش ۱ نمره‌گذاری می‌شود. که طبق آخرین ویرایش در این پرسشنامه ۷ مؤلفه اصلی سرپرستی پایان‌نامه (سؤال ۱ تا ۶)، جو فکری حاکم بر دانشکده (سؤال ۷ تا ۱۱)، زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهش (سؤال ۱۲ تا ۱۶)، ارزیابی پایان‌نامه (سؤال ۱۷ تا ۱۹)، شفافیت و اهداف و انتظارات (سؤال ۲۰ تا ۲۲)، توسعه مهارت علمی (سؤال ۲۳ تا ۲۷) و رضایت‌مندی کلی (سؤال ۲۸) مورد بررسی قرار می‌گیرد (۶). بامری (۱۳۹۵) در پژوهش خود به منظور تعیین روایی، از روایی محتوایی استفاده کرده‌اند و گزارش دادند که این پرسشنامه از روایی محتوایی برخوردار می‌باشد.

^۱ Postgraduate Research Experience Questionnaire

جدول ۱. توزیع نمونه آماری پژوهش بر حسب اطلاعات جمعیت شناختی و میانگین و انحراف معیار خرده مقیاس‌های تجارب پژوهشی

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۱۰۸
	زن	۱۱۴
وضعیت تأهل	متأهل	۱۴۰
	مجرد	۸۲
سن	۲۲ تا ۲۴	۳۳
	۲۴ تا ۲۶	۶۹
	۲۶ تا ۲۸	۳۷
	۲۸ تا ۳۰	۱۷
وضعیت دوره تحصیلی	بالتر از ۳۰ سال	۶۶
	کارشناسی ارشد	۱۲۰
دانشکده	دکتری حرفه‌ای (تخصصی بالینی)	۱۰۲
	بهداشت	۳۷
	دندان پزشکی	۲۳
	پزشکی	۵۱
	پرستاری اردبیل	۵۰
	داروسازی	۲۳
	پرديس خودگردان	۳۸
خرده مقیاس‌های تجارب پژوهشی	نحوه هدایت و سرپرستی	۲۳/۵۹
	توسعه مهارت پژوهشی	۲۳/۷۱
	جو فکری حاکم بر دانشکده	۲۳/۲۶
	زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهشی	۲۳/۴۶
	ارزیابی پایان‌نامه‌ها	۲۳/۵۶
	شفافیت	۳۰/۲۱
	اهداف و انتظارات	۲۳/۶۶
	انحراف استاندارد	
۴/۷۹		
۴/۳۰		
۴/۵۴		
۴/۴۲		
۴/۴۷		
۴/۸۷		
۴/۶۷		

یافته‌های استنباطی

از آنجا که سطح معناداری به دست آمده در آزمون کولموگروف- اسمیرنوف در اکثر متغیرهای پژوهش بیشتر از مقدار ملاک ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه می‌توان گفت که توزیع متغیرهای مورد بررسی در نمونه آماری دارای توزیع نرمال می‌باشد. برای بررسی تفاوت در دو گروه از تحلیل واریانس یک‌راهه (آنوا) استفاده شد. قبل از استفاده از این آزمون پیش‌فرض‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون لون نشان‌دهنده یکسانی واریانس‌ها در متغیرهای پژوهش بود ($p > 0/05$); بنابراین برای بررسی الگوهای تفاوت از تحلیل واریانس یک‌راهه

(آنوا) به شرح جدول ۲ استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌گردد بین دانشجویان از لحاظ دانشکده‌های مختلف، جنسیت و مقاطع مختلف تحصیلی از نظر رضایت‌مندی کلی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

همچنین با توجه به اطلاعات جدول ۳، بیشترین شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب عوامل تجارب پژوهشی «عامل جو فکری حاکم بر دانشکده با ۱۱/۷۴» و پس از آن به «زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهشی با ۱۱/۵۴» و کمترین شکاف به «عامل شفافیت با ۴/۶۹» مربوط می‌باشد. به بیان بهتر از بین عوامل مذکور بیشترین سهم در رضایت پژوهشی

دانشجویان مربوط به مؤلفه شفافیت و کمترین سهم در رضایت دانشجویان مربوط به عامل جو فکری حاکم بر دانشکده می‌باشد. در واقع هرچه شکاف کمتر باشد، نشان از آن می‌باشد که عامل مذکور سهم زیادی در رضایت مندی دانشجو از تجارب پژوهشی دارد.

جدول ۲. بررسی معنی‌داری تفاوت دانشجویان از لحاظ از لحاظ دانشکده‌های مختلف، جنسیت و مقاطع مختلف تحصیلی از نظر رضایتمندی کلی

منبع	متغیر وابسته	SS	Df	MS	F	p-value
دانشکده‌های مختلف	بین گروهی	۷۰۲۳/۴۳	۶	۱۱۷۰/۵۷	۰/۴۲۸	۰/۸۶
	درون گروهی	۵۸۸۳۳۲/۷	۲۱۵	۲۷۳۶/۴۳		
	مجموع	۵۹۵۳۵۶/۱۴	۲۲۱			
جنسیت	بین گروهی	۳۷۸۲/۷۴	۱	۳۷۸۲/۷۴	۱/۴۰۷	۰/۲۳
	درون گروهی	۵۹۱۵۷۳/۴۱	۲۲۰	۲۶۸۸/۹۷		
	مجموع	۵۹۵۳۵۶/۱۴	۲۲۱			
مقاطع مختلف تحصیلی	بین گروهی	۰/۶۳۵	۱	۰/۶۳۵	۰/۲۰۳	۰/۹۸
	درون گروهی	۵۹۵۳۵۵/۵۱	۲۲۰	۲۷۰۶/۱۶		
	مجموع	۵۹۵۳۵۶/۱۴	۲۲۱			

جدول ۳. سهم عوامل پژوهشی در رضایت مندی دانشجویان

اولویت	شکاف	وضع مطلوب (مورد انتظار)	وضع موجود (ادراک شده)	خرده مقیاس
		M	(SD)M	
۴	۱۱/۴۱	۳۵	(۴/۷۹)۲۳/۵۹	۱. نحوه هدایت و سرپرستی
۶	۱۱/۲۹	۳۵	(۴/۳۰)۲۳/۷۱	۲. توسعه مهارت پژوهشی
۱	۱۱/۷۴	۳۵	(۴/۵۴)۲۳/۲۶	۳. جو فکری حاکم بر دانشکده
۲	۱۱/۵۴	۳۵	(۴/۴۲)۲۳/۴۶	۴. زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهش
۳	۱۱/۴۴	۳۵	(۴/۴۷)۲۳/۵۶	۵. ارزیابی پایان‌نامه‌ها
۷	۴/۶۹	۳۵	(۴/۸۷)۳۰/۳۱	۶. شفافیت
۵	۱۱/۳۴	۳۵	(۴/۸۷)۲۳/۶۶	۷. اهداف و انتظارات

بحث

با توجه به یافته‌های فصل قبل ملاحظه می‌گردد که در بین مقیاس‌های هفتگانه متغیر شفافیت بالاترین میانگین را از نظر دانشجویان دارا می‌باشد و بعد از آن متغیر توسعه مهارت پژوهشی میانگین بالاتری را به دست آورده است. می‌توان گفت که با اطمینان ۰/۹۹ درصد ارزیابی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی از وضعیت تجارب پژوهشی و خرده مقیاس‌های هفتگانه آن متفاوت است. این نتیجه دلالت بر رد فرض صفر و تأیید فرض پژوهشی مبنی بر تفاوت ارزیابی دانشجویان از تجارب پژوهشی در حوزه‌های هفتگانه دارد. خرده مقیاس جو فکری حاکم بر

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی (فرآیند پایان‌نامه نویسی) دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل انجام گرفت.

نتایج پژوهش حاضر میزان رضایت دانشجویان تحصیلات تکمیلی از عوامل فرآیند پایان‌نامه نویسی (تجارب پژوهشی) شامل نحوه هدایت و سرپرستی پایان‌نامه، توسعه مهارت پژوهشی، جو فکری حاکم بر دانشکده، زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهش، ارزیابی پایان‌نامه، شفافیت و اهداف و انتظارات را نشان داد.

پژوهش‌های صورت گرفته در دانشگاه سیدنی استرالیا بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۲ و با پژوهش‌های انجام گرفته در دانشگاه کوک استرالیا (۲۰۰۷) (۱۳) همسو می‌باشد.

رضایت کلی دانشجویان در انجام کارهای پژوهشی شاید به دلیل آشنایی کامل آن‌ها با شرایط و مشکلات پژوهشی و ادراک آن‌ها از شرایط و جو حاکم دانشگاه و دانشکده نسبت به محیط آموزشی و پژوهشی می‌باشد.

در نهایت سهم هر یک از عوامل تجارب پژوهشی در رضایت‌مندی کلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل چگونه است؟ با توجه به یافته‌های فصل قبل ملاحظه می‌گردد که بیشترین شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب عوامل تجارب پژوهشی «عامل جو فکری حاکم بر دانشکده با ۱۱/۷۴» و پس از آن به «زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهشی با ۱۱/۵۴» و کمترین شکاف به «عامل شفافیت با ۴/۶۹» مربوط می‌باشد. به بیان بهتر از بین عوامل مذکور بیشترین سهم در رضایت پژوهشی دانشجویان مربوط به مؤلفه شفافیت و کمترین سهم در رضایت دانشجویان مربوط به عامل جو فکری حاکم بر دانشکده می‌باشد. در واقع هرچه شکاف کمتر باشد، نشان از آن می‌باشد که عامل مذکور سهم زیادی در رضایت‌مندی دانشجویان از تجارب پژوهشی دارد. سؤال حاضر با پژوهش نوری حکمت و همکاران (۱۱)، یمنی و همکاران (۸)، مولادوست و همکاران (۱۲)، یمنی (۴) و دهقانی (۱۰) انجمن فارغ‌التحصیلان استرالیا و پژوهش‌های صورت گرفته در دانشگاه سیدنی استرالیا بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۲ و با پژوهش‌های انجام گرفته در دانشگاه کوک استرالیا (۲۰۰۷) (۱۳) همسو است.

جو حاکم بر دانشگاه کیفیت نسبتاً پایدار محیط آموزشی است که حاصل کوشش، روابط و کنش‌های متقابل میان گروه‌های آموزشی دانشگاه؛ مسئولان، اساتید، کارکنان و دانشجویان می‌باشد. حاصل نهایی این تعاملات، شکل‌گیری ارزش‌ها، اعتقادات و موازین

دانشکده می‌باشد. سؤال حاضر با پژوهش‌های یمنی (۴)، نوری حکمت و همکاران (۱۱)، دهقانی (۱۰)، مولادوست و همکاران (۱۲) و انجمن فارغ‌التحصیلان استرالیا و پژوهش‌های صورت گرفته در دانشگاه سیدنی استرالیا بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۲ و با پژوهش‌های انجام گرفته در دانشگاه کوک استرالیا (۲۰۰۷) (۱۳) همسو می‌باشد.

لازم می‌باشد که دانشجویان تحصیلات تکمیلی قبل از شروع به انجام پایان‌نامه‌های خود تعارض و تناقض بخش‌نامه‌ها از سوی دانشکده رفع گردد. لازم است دانشجویان از معیارهای ارزیابی فعالیت‌های خود از سوی دانشگاه و گروه‌ها آگاهی کامل داشته باشند و برنامه‌های دانشگاه و دانشکده‌ها (کمیت‌ه تحصیلات تکمیلی، شورای پژوهشی، کمیته دکتری، حدود اختیار استاد راهنما)، در ارتباط با دوره‌ها به‌گونه‌ای منظم سازماندهی گردد و کاملاً شفاف و روشن در اختیار دانشجویان قرار داده شود.

نتایج مطالعه حاضر همچنین وضعیت رضایت‌مندی از عوامل تجارب پژوهشی بر حسب دانشکده، جنسیت و مقطع تحصیلی را نشان داد (۱۴). با توجه به یافته‌های فصل قبل ملاحظه می‌گردد بین دانشجویان مذکر و مؤنث از نظر رضایت کلی از تجارب پژوهشی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد، بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف از نظر رضایت‌مندی کلی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. همچنین بین دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی (ارشد و دکتری تخصصی) از نظر رضایت کلی از تجارب پژوهشی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. به طور خلاصه می‌توان گفت که بین نظر دانشجویان دانشکده‌های مختلف، دانشجویان دوره‌های تحصیلی مختلف و دانشجویان با جنسیت مختلف، از نظر رضایت‌مندی کلی از تجارب پژوهشی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. سؤال حاضر با پژوهش نوری حکمت و همکاران (۱۱)، یمنی و همکاران (۸)، یمنی (۴)، مولادوست و همکاران (۱۲)، دهقانی (۱۰)، و بهزادی و همکاران (۱) انجمن فارغ‌التحصیلان استرالیا و

دانشگاه در برخورد با دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل به اخلاق در انجام وظایف تخصصی به عنوان یک ارزش بنیادی تأکید کنند و آن را به دانشجویان خود انتقال دهند.

با توجه به یافته‌های بعدی مبتنی بر وضعیت رضایتمندی از عوامل تجارب پژوهشی بر حسب دانشکده، جنسیت و مقطع تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل پیشنهاد می‌گردد اساتید به ابعاد مختلف رضایتمندی دانشجویان در فرآیند پایان‌نامه نویسی توجه کنند و همکاری و راهنمایی لازم را با دانشجویان خود داشته باشند.

در نهایت با توجه به یافته‌های دیگر پژوهش حاضر مبتنی بر سهم هر یک از عوامل تجارب پژوهشی در رضایتمندی کلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل چگونه است پیشنهاد می‌گردد اساتید دانشگاه همه تجارب پژوهشی را که دانشجویان در طول پایان‌نویسی مواجه خواهند شد را در اختیارشان قرار دهند.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل طرح پژوهشی در رشته تحصیلی مدیریت آموزشی، دانشگاه محقق اردبیلی می‌باشد. بدین‌وسیله نویسندگان از همکاری مسئولان و کارکنان دانشگاه علوم پزشکی برای هماهنگی و جمع‌آوری اطلاعات و نیز شرکت‌کنندگان در مطالعه تشکر و قدردانی می‌کنند.

اجتماعی نظام دانشگاه است (۱۵). ارزیابی جو آموزشی به عنوان کلیدی در ارائه آموزش با کیفیت بالا برجسته شده است. ارتباط متقابل میان دانشجویان و محیط آموزشی از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد. جو فکری حاکم بر دانشگاه و دانشکده یک تعیین‌کننده مهم از ادراک دانشجو از مهارت‌های علمی و پژوهشی و برنامه‌های آموزشی می‌باشد که می‌تواند زمینه‌ساز بهبود ادراک دانشجویان از پژوهش و گام مؤثری در مسیر پیشرفت دانشجویان در حیطه پژوهش باشد. استفاده تنها از پرسشنامه برای ارزیابی متغیرها و محدود بودن پژوهش به دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل بوده و بر این اساس از لحاظ نظری پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی از ابزارهای اندازه‌گیری همانند مصاحبه استفاده گردد و اجرای پژوهش مشابه در دیگر دانشگاه‌ها برای دستیابی به نتایج بهتر پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های بدست آمده از جمله اینکه تا چه حد دانشجویان تحصیلات تکمیلی از عوامل فرآیند پایان‌نامه نویسی (تجارب پژوهشی) شامل نحوه هدایت و سرپرستی پایان‌نامه، توسعه مهارت پژوهشی، جو فکری حاکم بر دانشکده، زیرساخت‌های اطلاعاتی پژوهش، ارزیابی پایان‌نامه، شفافیت و اهداف و انتظارات رضایت دارند پیشنهاد می‌گردد اساتید

References

- 1- Behzadi H, Davarpanah M. Factors influencing the research experience of the graduate students at Ferdowsi university of mashhad. 2009.
- 2- Ghoston M, Grimes T, Graham J, Grimes J, Field T. Faculty Perspectives on Strategies for Successful Navigation of the Dissertation Process in Counselor Education. *Professional Counselor*. 2020;10(4):615-631.
- 3- Rowley DJ, Lohan Hd, Dolens MJ. Strategic Change in Universities and Higher Education Centers. Imam Hussein University Press 2003.
- 4- Yemeni dozi Sorkhabi M. University Development Planning, Theories and Experiences. Tehran: Shahid Beheshti University; 2003.
- 5- Ross DB. Teaching the Dissertation Process While Chairing the Committee: Transferring Knowledge and Experiences. 2020.

- 6- Blass E, Jasman A, Shelley S. Postgraduate research students: You are the future of the Academy. *Futures*. 2012;44(2):166-73.
- 7- Katz EL. Key Players in the Dissertation Process. *New directions for higher education*. 1997;99:5-16.
- 8- Yemeni M, Mozaffari Farooq A. A Study of Factors Affecting the Research Experiences of Graduate Students of Shahid Beheshti University. *Educational and Psychological Studies*. 2009;10(1):83-7.
- 9- Marsh HW, Rowe KJ, Martin A. PhD students' evaluations of research supervision: issues, complexities, and challenges in a nationwide Australian experiment in benchmarking universities. *The Journal of Higher Education*. 2002;73(3):313-48.
- 10- Dehghani G-A. Study of Factors Affecting Research Experiences (Dissertation Writing Process) Graduate Students of Tabriz University of Medical Sciences: Shahid Beheshti University; 2007.
- 11- Noori Hekmat S, Rezaei M, Dehnavieh R. Effective factors on postgraduate students research experience in Kerman University of Medical Sciences. *Research in medical education*. 2016;8(3):34-44.
- 12- Moladoust H, Pourghane P. Investigating the Factors Affecting on the Experiences of Medical Students of Guilan University of Medical Sciences. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2019;12(5):111-20.
- 13- Australian Council for Educational Research (ACER) Evaluation and validation Postgraduate Research Experience Questionnaires. Canberra: DETYA. 2007:1-150.
- 14- Kaur M, Sidhu TK, Mahajan R, Kaur P. Evaluation of the institutional educational environment by using the dundee ready educational environment measure. *International Journal of Applied and Basic Medical Research*. 2021;11(2):85-89.
- 15- Sanagu A, Jouybari LM, Mehravar F. The perspectives of Golestan University of Medical Sciences students regard to educational climate and university environment. 2012.